

ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านกับบทบาทการมีส่วนร่วมของ เครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษา การอนุรักษ์สืบทอดละครชาตรี เมืองเพชร¹

TRADITIONAL THAI FOLK WISDOM WITH ROLE OF LOCAL COMMUNITY IN CONSERVAING : CASE STUDY IN LAKHON CHATRI IN PHETCHABURI PROVINCE

ระวีวรรณ วรรณวิชัย / RAWIWAN WANWICHAI

สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

DEPARTMENT OF DANCE, FACULTY OF FINE ARTS SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

บทคัดย่อ

งานวิจัยวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษารูปแบบ ลักษณะ และบทบาทของการรวมตัวของละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระนาต ในฐานะแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดงละครชาตรีในจังหวัดเพชรบุรี ๒) เพื่อศึกษาละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระนาตในด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านละครชาตรีไปสู่ประชาชน ๓) เพื่อศึกษาละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระนาตในด้านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านศิลปะการแสดงละครชาตรีในจังหวัดเพชรบุรี

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ด้านรูปแบบ ลักษณะ และบทบาท มีการรวมกลุ่มอย่างสมัครใจ ลักษณะกลุ่มอาสาสมัครเชิงอุดมคติ ไม่หวังผลตอบแทน มุ่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ และการพัฒนาเป็น “สื่อพื้นบ้าน” ที่มีบทบาทในการเผยแพร่ข่าวสารให้ความรู้แก่คนในชุมชน

๒) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า การมีส่วนร่วมอนุรักษ์สืบทอด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

๓) ด้านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ พบว่า มุ่งหมายเพื่อการอนุรักษ์ สร้างความตระหนักให้เยาวชนเห็นคุณค่าการสืบสานละครชาตรีเมืองเพชร การพัฒนาละครชาตรีให้เป็นสื่อพื้นบ้านที่สามารถใช้สื่อสารสร้างความเปลี่ยนแปลงกับชุมชน และเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ส่งเสริมสุขภาวะชุมชน การถ่ายทอดโดยศิลปินละครชาตรี ถ่ายทอดจากผู้นำกลุ่ม และการส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์จริง

คำสำคัญ : ภูมิปัญญา ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน บทบาทการมีส่วนร่วม เครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่น ละครชาตรีเมืองเพชร

Abstract

This research aims to 1) study the form, characteristic and role of the formation of Look Ranard Youth – Lakorn Chartri Drama Group as local wisdom learning source on performing arts of Lakorn Chartri Drama in Phetchaburi 2) to study Look Ranard Youth – Lakorn Chartri Drama Group, in terms of their participation in the local cultural network on driving the preservation and passing on local wisdom concerning Lakorn Chartri Dharma to public and 3) to study Look Ranard Youth – Lakorn Chartri Drama Group, in term of the process of passing on knowledge and local wisdom pertaining to the performing art of Lakorn Chartri Drama, in Phetchaburi.

The study result was found that

1) For the form, characteristic and role, it was found that the group was voluntarily formed by the local people acting as social volunteers emphasizing the preservation of art and culture, without expectation in compensation. They developed as “local media” who influenced the propagation of information and knowledge to the local people.

2) For their participation process with the local culture network, it was found that participation in preservation and succession had the highest average score while participation with planning had the lowest average score.

3) For the process of passing on knowledge; it was found that the group emphasized preservation to cultivate reorganization among the youth about the importance of preserving and passing on Lakorn Chartri Drama of Phetchaburi and to develop Lakorn Chartri Drama as a local media that can be used for communication that influences change in the community. Furthermore, it is a recreational activity of the

¹ กิตติกรรมประกาศ งานวิจัยนี้ได้รับได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยด้านวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖ ประเภททุนทั่วไป จากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ภายใต้กรอบงานวิจัยการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมของชาติ และความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างมั่นคง

community that knowledge transmission is done by senior Lakorn Chartri Drama actors and participants who gain real experiences.

Keyword : local wisdom, local performing arts, participation role, local culture network, Lakorn Chartri Drama of Phetchaburi

บทนำ

ละครชาตรีเป็นภูมิปัญญาของไทยด้านศิลปะการแสดงที่มีกำเนิดมาช้านาน ได้รับการสนับสนุนโดยกลุ่มนักวิชาการที่ศึกษาเรื่องราวของศิลปวัฒนธรรมไทยว่า ละครชาตรีเป็นละครที่เก่าแก่ดั้งเดิมที่สุดประเภทหนึ่งของไทยซึ่งถือกำเนิดขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จากการผสมผสานระหว่างการขับร้องและระบำ รำฟ้อนประกอบดนตรีของไทยซึ่งมีอยู่แล้วตั้งแต่สมัยสุโขทัย กับการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมของละคร “ยาตรี” หรือ “ยาตรา” ซึ่งเป็นละครพื้นเมืองของชาวเบงกาลีประเทศอินเดีย โดยเริ่มแรกคาดว่าน่าจะแพร่หลายเข้าสู่ประเทศไทยทางภาคใต้และนิยมแสดงแพร่หลายในเวลาต่อมา การละครชาตรีนั้นนอกจากมีวัตถุประสงค์การแสดงเพื่อความบันเทิงแล้ว ยังมีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและความเชื่อของคนไทยในเรื่องการแก้บน และบทบาทในด้านอื่นๆ ดังที่ อารี ถาวรเศรษฐ์ (๒๕๔๖ : ๒๕๕) ได้กล่าวถึงบทบาทของละครชาตรีว่า “...ละครชาตรีบ้านมีบทบาทสำคัญ ๔ ประการ คือ บทบาทในการให้ความบันเทิงโดยผู้ชมไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายยกเว้นให้รางวัล บทบาทในการแสดงให้เห็นขนบแบบแผนปฏิบัติของผู้แสดงในการนับถือครู บทบาทในการสะท้อนให้เห็นความเชื่อและพิธีกรรมที่ปรากฏในการแสดง และบทบาทในการเป็นช่องทางสำหรับการแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกของปวงชนผ่านการขับหรือบทพากย์”

เมื่อกล่าวถึงละครชาตรีย่อมต้องกล่าวถึงจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีความเกี่ยวข้องกับละครชาตรีตั้งแต่อดีตกาลจนกระทั่งปัจจุบัน เนื่องด้วยจังหวัดเพชรบุรีเคยเป็นเมืองที่มหากษัตริย์ทรงโปรดประพาสประทับแรมในฤดูร้อนมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) โปรดให้คณะละครของหลวงอภิบาล ซึ่งเป็นละครในราชชาตรีที่ได้รับอิทธิพลมาจากหัวเมืองภาคใต้ผสมกับละครใน มีโอกาสไปแสดงหน้าพระที่นั่ง และต่อมาจึงได้พัฒนาเป็นละครชาตรีเมืองเพชรบุรี เป็นเอกลักษณ์และการละเล่นพื้นบ้านของชาวจังหวัดเพชรบุรี และได้มีการแสดงสืบทอดต่อกันมา จึงกลายมาเป็นอาชีพประเภทหนึ่ง (ทิพยา ปัญญาวิมล, ๒๕๓๗:๕๕)

ละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระนาต เกิดจากการรวมตัวกันกลุ่มเยาวชนในจังหวัดเพชรบุรีโดยเริ่มรวบรวมสมาชิกตั้งแต่ช่วงปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ และก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปแบบราวปีพุทธศักราช ๒๕๕๑ (อภิเชษฐ์ เทพศิริ, ๒๕๕๗ : สัมภาษณ์) ริเริ่มและก่อตั้งขึ้นจากคนในชุมชนที่ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดงละครชาตรีของจังหวัดเพชรบุรีที่พบว่า นับวันผ่านไปเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ในจังหวัดเพชรบุรีเริ่มห่างเหินและลืมเลือนศิลปะการแสดงพื้นบ้านแขนงนี้แล้ว จึงเป็นหน้าที่ของชุมชนที่จะต้องทำหน้าที่ดูแล สืบทอด และถ่ายทอดต่อไป ดังนั้นจึงได้เกิดการรวมตัวกันขึ้นจัดตั้งเป็นละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระนาต โดยกลุ่มคน ๓ วัย ในชุมชน ได้แก่ ศิลปินอาวุโส ผู้นำชุมชน/เครือข่ายชุมชน ตลอดจนเด็กและเยาวชน ซึ่งมีลักษณะเป็นกลุ่มละครชาตรีประสมโรง กล่าวคือ เป็นการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งของศิลปินละครชาตรีเพื่อถ่ายทอดและจัดแสดงละครชาตรีสู่เยาวชนและผู้สนใจ เน้นการเรียนรู้แบบศิลปะตามอัธยาศัย โดยมีเครือข่าย

ชุมชนและองค์กรทางวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นมีส่วนร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม นับได้ว่าเป็นกลุ่มละครชาตรีคณะเดียวในจังหวัดเพชรบุรีที่มีเด็กและเยาวชนให้ความสนใจเข้าร่วมแสดงและร่วมสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านละครชาตรี

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยด้านศิลปะการแสดง โดยเฉพาะกระบวนการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนโดยคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วม อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนในมิติวัฒนธรรม จึงมีความสนใจที่จะศึกษาพัฒนาการ สถานภาพ บทบาท และการถ่ายทอดละครชาตรีของกลุ่มเยาวชนลูกกระนาตใน จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งสะท้อนให้เห็นการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่นในการอนุรักษ์สืบทอด เป็นการสร้างความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาไทยซึ่งเป็นมรดกของชาติ เกิดแนวทางการอนุรักษ์สืบทอด และประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานทางด้านวัฒนธรรมทั้งระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปวัฒนธรรม เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปวางแผนการดำเนินงานปรับปรุง พัฒนา และเพิ่มคุณค่าการแสดงละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งจะส่งผลให้ละครชาตรีในจังหวัดเพชรบุรีพัฒนาไปในแนวทางที่ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบ ลักษณะและบทบาทของการรวมตัวของละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระนาตในฐานะแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดงละครชาตรีในจังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระนาตในด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านละครชาตรีไปสู่ประชาชน
3. เพื่อศึกษาละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระนาตในด้านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านศิลปะการแสดงละครชาตรีในจังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
งานวิจัยฉบับนี้แบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น ๒ ลักษณะคือการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบ ลักษณะ และกระบวนการ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของชุมชนการอนุรักษ์สืบทอดละครชาตรีเมืองเพชรกับละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระนาต ดังนั้นการกำหนดประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษาจึงแบ่งแบ่งเป็น ๒ กลุ่มประกอบด้วย ๑) เชิงปริมาณ ได้แก่ ชาวบ้านผู้มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดงละครชาตรีที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ ๖ บ้านนาบัว ตำบลบางแก้ว อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี และ ๒) เชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้นำกลุ่มและกลุ่มแกนนำของละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระนาต ศิลปินอาวุโสด้านละครชาตรีที่มีประสบการณ์มากกว่า ๑๕ ปีขึ้นไปที่ร่วมกลุ่มเยาวชนลูกกระนาต เยาวชนผู้รับการถ่ายทอดศิลปะการแสดงละครชาตรีจากการร่วมกลุ่มเยาวชนลูกกระนาต และตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดูแลด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบุรี

การคัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
เชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน ตำบลบางแก้ว อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี จำนวนทั้งสิ้น ๔,๙๘๐ คน แยกเป็น ชาย ๒,๓๖๖ คน หญิง ๒,๖๑๔ คน จำนวน ๑,๓๔๓ ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เลือกจากหมู่บ้านที่มีความโดดเด่นและมีความเกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดงละครชาตรี และเป็นพื้นที่ริเริ่มก่อตั้งของกลุ่มเยาวชน ลูกกระนาค โดยหมู่บ้านที่ผ่านการพิจารณา คือ หมู่ ๖ บ้านนาบัว ตำบลบางแก้ว อำเภอ บ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีประชากรทั้งสิ้น ๖๔๘ คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (๑๙๖๗)

$$\text{สูตรคำนวณ } n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ	n =	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N =	ขนาดของประชากร
	e =	ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง กำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ระดับ .๐๕ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๒๔๗ คน เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือแบบสอบถาม ซึ่งอาจมีอัตราการตอบกลับประมาณร้อยละ ๗๐ (สุวิมล ว่องวานิช. ๒๕๔๘ : ๖๗ ; อ้างอิงจาก Wiersma. ๑๙๙๑) ดังนั้นเพื่อเพิ่มความมั่นใจในเรื่องของอัตราการตอบกลับและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๓๕๓ ชุด หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม พบว่า ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ๓๐๗ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๘๖

เชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการดำเนินการวิจัย โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีการกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ ดังนี้

๑) ผู้นำกลุ่มและกลุ่มแกนนำของละครชาตรีกลุ่มเยาวชน ลูกกระนาค โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

- เป็นผู้ริเริ่มหรือเป็นส่วนสำคัญในการร่วมวางแผนและขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆของกลุ่มเยาวชนลูกกระนาค
- เป็นผู้ที่มีปฏิบัตินงานและดำเนินงานต่างๆของกลุ่มเยาวชนลูกกระนาค

- เป็นผู้ที่สามารถให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลได้ตลอดช่วงระยะเวลาในการวิจัย

๒) ศิลปินอาวุโสด้านละครชาตรีที่ร่วมกลุ่มเยาวชนลูกกระนาค

- เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและปฏิบัติงานด้านศิลปะการแสดงละครชาตรีที่มีประสบการณ์มากกว่า ๑๕ ปีขึ้นไป

- เป็นผู้ที่ทำกรถ่ายทอดศิลปะการแสดงละครชาตรีให้กับผู้รับการถ่ายทอดละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระนาค

- เป็นผู้ที่สามารถให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลได้ตลอดช่วงระยะเวลาในการวิจัย

๓) เยาวชนผู้รับการถ่ายทอดศิลปะการแสดงละครชาตรีจากการร่วมกลุ่มเยาวชนลูกกระนาค

- เป็นผู้ได้รับการถ่ายทอดศิลปะการแสดงละครชาตรีจากการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนลูกกระนาค

- เป็นผู้ที่สามารถให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลได้ตลอดช่วงระยะเวลาในการวิจัย

๔) ชาวบ้านผู้มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดงละครชาตรี

- เป็นผู้อาศัยอยู่ในหมู่ที่ ๖ บ้านนาบัว ตำบลบางแก้ว อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

- เป็นผู้ชมหรือผู้สนับสนุนทางใดทางหนึ่งในการทำกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนลูกกระนาค

- เป็นผู้ที่สามารถให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลได้ตลอดช่วงระยะเวลาในการวิจัย

๕) ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดูแลด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบุรี

- เป็นผู้อำนวยการหรือตัวแทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรีที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการประสานงานหรือดูแลเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

- เป็นผู้ที่สามารถให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลได้ตลอดช่วงระยะเวลาในการวิจัย

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (Individual depth interview) และแนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยสร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าตำรา แนวคิด ทฤษฎี วิทยานิพนธ์ เอกสารอื่นๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัยโดยสามารถจำแนกเครื่องมือวิจัยออกได้ดังนี้

๒.๑ แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าตำรา แนวคิด ทฤษฎี วิทยานิพนธ์ เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยนำไปเก็บข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สืบสานละครชาตรีกับกลุ่มเยาวชนลูกกระนาคในพื้นที่หมู่ที่ ๖ ตำบลบางแก้ว อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี แบบสอบถามภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านกับบทบาทการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่น กรณีศึกษาการอนุรักษ์สืบสานละครชาตรีเมืองเพชร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ สอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ ๒ สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับ กลุ่มเยาวชนลูกกระนาคในการอนุรักษ์สืบสานละครชาตรีเมืองเพชร มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ ในส่วนของโครงสร้างเนื้อหาแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน (Planning) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบสาน (Preservative) และการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ (Dissemination)

ตอนที่ ๓ สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของชุมชนกับกลุ่มเยาวชนลูกกระนาคในการอนุรักษ์สืบสานละครชาตรีเมืองเพชร มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โครงสร้างเนื้อหาแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน (Planning) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบสาน (Preservative) และการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ (Dissemination)

ตอนที่ ๔ สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกลุ่มเยาวชนลูกกระนาคในการอนุรักษ์สืบสานละครชาตรีเมืองเพชร เป็นแบบสอบถามแบบ

ปลายเปิด (Open End)

๒.๒ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (Individual depth interview) การสัมภาษณ์ เป็นการพูดคุยระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ต้องการโดยใช้การสัมภาษณ์รูปแบบต่างๆกัน ดังนี้

๒.๒.๑ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์แบบง่าย ๆ ไม่มีพิธีรีตอง ไม่เคร่งครัดในเรื่องขั้นตอนและลำดับของข้อคำถาม รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้วิจัยกับคนในชุมชน ผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์ในลักษณะนี้ตลอดทุกช่วงของการเก็บข้อมูล ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของชุมชน โดยกลุ่มเป้าหมายของผู้ที่จะสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มวัฒนธรรม ศิลปินละครชาตรี จังหวัดเพชรบุรี เด็กและเยาวชนผู้เข้าร่วมละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระนาค และประชาชนในเขตพื้นที่วิจัย

๒.๒.๒ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – Depth Interview) คือ การสัมภาษณ์หรือสนทนาโดยมีทิศทาง (Guided conversation) เพื่อให้ได้ประเด็นตามกรอบการวิจัย มีการกำหนดโครงสร้างของคำถามโดยขณะสัมภาษณ์จะไม่เป็นการสอบถามโดยตรง แต่เป็นการสนทนาที่พยายามปรับบรรยากาศให้เป็นกันเองกับผู้ถูกสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์อาจมีประเด็นที่หลากหลายกว้างขวางซึ่งผู้สัมภาษณ์จำเป็นต้องควบคุมการสนทนาให้อยู่ในประเด็นที่ต้องการทราบเท่านั้น การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในครั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมายที่จะสัมภาษณ์เป็นการเฉพาะเจาะจงเพราะผู้ตอบนั้นมีข้อมูลที่ดี ลึกซึ่งกว้างขวางเป็นพิเศษ เหมาะสมกับความต้องการของผู้วิจัย เรียกว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant)

การสัมภาษณ์จะทำหลังจากที่มีการสำรวจและเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเรียบร้อยแล้ว เพราะจะทำให้รู้ถึงบริบททางสังคม และวัฒนธรรมชุมชนเพียงพอที่จะทำให้ผู้วิจัยสามารถใช้แนวคำถามได้กระชับรัดกุมขึ้น โดยปกติจะไม่ถือว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เรากำลังเก็บข้อมูล แต่ถือว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกระแสหลัก (Mainstream) ของชุมชน วิธีการแสวงผู้ให้ข้อมูลสำคัญอาจทำได้โดยให้ชาวบ้านช่วยกันระบุชื่อผู้รู้ในชุมชนและเอาชื่อที่ถูกระบุซ้ำกันบ่อยที่สุดเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดตัวผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีประเด็นคำถามดังนี้

๑. สภาพทั่วไปของจังหวัดเพชรบุรี
๒. สภาพและสถานภาพทั่วไปของละครชาตรีในจังหวัดเพชรบุรี
๓. สภาพและสถานภาพทั่วไปของละครชาตรีคณะลูกกระนาคในจังหวัดเพชรบุรี
๔. บทบาทและผลกระทบของกลุ่มละครชาตรีคณะลูกกระนาคต่อชุมชนและจังหวัดเพชรบุรี
๕. ผลจากการพัฒนาของกลุ่มละครชาตรีคณะลูกกระนาคโดยหน่วยงานของรัฐในด้านต่างๆ
๖. ผลจากการพัฒนาของกลุ่มละครชาตรีคณะลูกกระนาคโดยหน่วยงานชุมชนในด้านต่างๆ
๗. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของกลุ่มละครชาตรีคณะลูกกระนาค
๘. บทบาทของคนในชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบทอดละครชาตรีกลุ่มละครชาตรีคณะลูกกระนาค

๒.๓ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยใช้การจัดสนทนากลุ่มเพื่อให้เห็นภาพของการมีส่วนร่วมจากคนชุมชนที่ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแสดงละครชาตรีของละครชาตรีกลุ่มลูกกระนาค

๒.๔ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย รวมถึงการสังเกตที่ทำควบคู่กันไประหว่างการเก็บข้อมูล โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ต่างๆ ขณะที่ออกเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

๑.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๐๗ คน อธิบายได้ดังนี้

เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๘ และเพศหญิง จำนวน ๑๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๒

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๑๑ – ๒๐ ปี จำนวน ๑๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๖ มีอายุ ๒๑ – ๓๐ ปี จำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๘ มีอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี จำนวน ๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๘ และ มีอายุ ๔๑ – ๖๐ ปี จำนวน ๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๘ ตามลำดับ

ระดับการศึกษาสูงสุด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน ๑๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๒ ประถมศึกษา จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๓ มัธยมปลายหรือเทียบเท่า จำนวน ๓๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๗ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗ และมีมัธยมต้นหรือเทียบเท่า จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑ตามลำดับ

อาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน ๑๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๖ รับจ้าง จำนวน ๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๑ เกษตรกรรม จำนวน ๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑ รับราชการ จำนวน ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๖ และ รัฐวิสาหกิจ จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๖ ตามลำดับ

ระยะเวลาของการอาศัยในพื้นที่ หมู่ที่ ๖ บ้านนาบัว ต.บางแก้ว อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อาศัยในพื้นที่ ๑๑ - ๒๐ ปี จำนวน ๑๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๓ อาศัยในพื้นที่น้อยกว่า ๕ ปี จำนวน ๙๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๖ อาศัยในพื้นที่มากกว่า ๒๐ ปี จำนวน ๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๗ และ อาศัยในพื้นที่ ๖ - ๑๐ ปี จำนวน ๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๔ ตามลำดับ

๑.๒ การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับกลุ่มเยาวชนลูกกระนาคในการอนุรักษ์สืบสานศิลปการแสดงพื้นบ้านละครชาตรีเมืองเพชร

โดยภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๖๘ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบสาน ซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ ๒.๙๐ รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๖๙ ส่วนการมีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ ๒.๔๔ ตามลำดับ

๑.๓ การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับกลุ่มเยาวชนลูกกระนาคในการอนุรักษ์สืบสานศิลปการแสดงพื้นบ้านละครชาตรีเมืองเพชร ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน

โดยภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๔๔ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีส่วนร่วมในการ

วางแผน/วางกลยุทธ์ในการบริหารจัดการของกลุ่มเยาวชนลูก
ระนาด ซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด
เท่ากับ ๓.๐๑ รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีในการแก้ไข
ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการของกลุ่มเยาวชนลูกระนาด มีค่า
เฉลี่ยเท่ากับ ๒.๕๘ ส่วนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางในการ
จัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ละครชาตรีของกลุ่มเยาวชนลูกระนาด
ซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ
๒.๑๘ ตามลำดับ

๑.๔ การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับ กลุ่มเยาวชนลูกระนาดในการอนุรักษ์สืบสานศิลปะการแสดง พื้นบ้านละครชาตรีเมืองเพชร ด้านการมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์สืบสาน

มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
๒.๙๐ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีส่วนร่วมในการบริจาค
เงิน / อุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนลูกระนาด
เพื่อการอนุรักษ์ละครชาตรี ซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมี
ค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ ๔.๒๙ รองลงมาคือ มีส่วนร่วมโดยการชม
การแสดงละครชาตรีของกลุ่มเยาวชนลูกระนาดเพื่อการอนุรักษ์
สืบสานละครชาตรี ซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย
เท่ากับ ๔.๑๖ ส่วนการมีส่วนร่วมในการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับลูก
หลานหรือญาติพี่น้องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ละครชาตรีโดยกลุ่ม
เยาวชนลูกระนาด ซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยน้อย
ที่สุดเท่ากับ ๑.๘๑ ตามลำดับ

๑.๕ การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับ กลุ่มเยาวชนลูกระนาดในการอนุรักษ์สืบสานศิลปะการแสดง พื้นบ้านละครชาตรีเมืองเพชร ด้านการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่

มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
๒.๖๙ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีส่วนร่วมกับกลุ่ม
เยาวชนลูกระนาดในการรวบรวมความรู้เกี่ยวกับละครชาตรีเผยแพร่
สู่สาธารณชน ซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย
มากที่สุดเท่ากับ ๓.๒๕ รองลงมาคือ มีส่วนร่วมกับกลุ่มเยาวชนลูก
ระนาดในการเป็นวิทยากรหรือผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับละครชาตรีเพื่อ
การอนุรักษ์สืบสาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๕ ส่วนมีส่วนร่วมกับกลุ่ม
เยาวชนลูกระนาดในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น
เพื่อเผยแพร่กิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ละครชาตรี ซึ่งมีส่วนร่วม
อยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ ๑.๙๓ ตามลำดับ

๑.๖ การวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการมี ส่วนร่วมของชุมชนกับกลุ่มเยาวชนลูกระนาดในการอนุรักษ์ สืบสานศิลปะการแสดงพื้นบ้านละครชาตรีเมืองเพชร

พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในระดับ
น้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๐๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบ
ว่า มีปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ ซึ่งปัญหา
และอุปสรรคในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยมาก
ที่สุดเท่ากับ ๒.๓๖ รองลงมาคือ มีปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วม
ในการอนุรักษ์สืบสาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๐๒ ส่วนมีปัญหาและ
อุปสรรคการมีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการ
มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ
๑.๗๗ ตามลำดับ

๑.๗ การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วม ในการวางแผน

พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ
น้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๑.๗๗ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นขาดความตระหนักในการอนุรักษ์
สืบสานละครชาตรี ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมอยู่ใน
ระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ ๒.๑๘ รองลงมาคือ ไม่ได้
รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
๒.๑๐ ส่วนขาดความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน ซึ่งมีปัญหาและ
อุปสรรคในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยน้อย
ที่สุดเท่ากับ ๑.๓๗ ตามลำดับ

๑.๘ การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์สืบสาน

พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ
น้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๐๒ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบ
ว่า ชุมชนเห็นว่าละครชาตรีไม่มีความทันสมัยและความนิยมใน
ปัจจุบัน ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย
โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ ๒.๕๐ รองลงมาคือ ขาดการเข้าใจ
เข้าถึง และเชื่อมโยงกับชุมชนเพื่อการทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับ
ความสนใจของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๓๕ ส่วนชุมชนคิดว่าการ
อนุรักษ์สืบสานละครชาตรีอาจทำให้เสียโอกาสในการปฏิบัติภารกิจ
ประจำ/การทำงานประจำ ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมอยู่
ในระดับน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ ๑.๕๘ ตามลำดับ

๑.๙ การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วม ในการเผยแพร่

พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ
ปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๓๖ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
พบว่า ขาดผู้นำกลุ่มที่มีความสามารถในการรณรงค์ให้เกิดการเผยแพร่
ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง
โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ ๓.๐๘ รองลงมาคือ ขาดโอกาสใน
การจัดกิจกรรม/การแสดงละครชาตรีเพื่อการอนุรักษ์สืบสานเผยแพร่
ให้คนทั่วไปได้รู้จัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๐๔ ส่วนการขาดความรู้
ความเข้าใจในกระบวนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์, ขาดความรู้
ความเข้าใจในเนื้อหา/ความรู้เกี่ยวกับละครชาตรีอย่างลึกซึ้งและ
ขาดการสร้างเครือข่ายชุมชนในท้องถิ่นเพื่อการประชาสัมพันธ์
กิจกรรม/การแสดง ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมอยู่ใน
ระดับน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ ๑.๖๕ ตามลำดับ

๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

กลุ่มละครชาตรีคณะลูกระนาด เกิดขึ้นจากความมุ่งมั่น
ของคนในชุมชนด้วยหัวใจที่ต้องการอนุรักษ์สืบสาน ภูมิปัญญา
วัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านอันมีคุณค่าของจังหวัด
เพชรบุรี โดยมีนายอภิเชษฐ์ เทพศิริเป็น ผู้นำกลุ่มที่พยายามหา
พื้นที่ให้เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชนได้รู้จักศิลปะการแสดงพื้น
บ้านอย่างละครชาตรีมากขึ้น จึงมีการจัดตั้งกลุ่มละครชาตรีตาม
อัยยาศัยด้วยความร่วมมือของคนในชุมชนหลายฝ่าย ช่วงแรกเกิด
จากการรวมตัวของสมาชิกที่มีความใกล้ชิดและมีอุดมการณ์คล้าย
กัน จากนั้นได้เชิญ “ครูละครชาตรี” มาร่วมโครงการก่อตั้งคณะ
ละครชาตรีชุมชน “ลูกระนาด” ขึ้น มีการถ่ายทอดความรู้ด้านละคร
ชาตรีให้แก่เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการจากจุดเริ่มที่มีความ
คิดเพียงแต่ต้องการให้เด็กและเยาวชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสรู้จัก
ละครพื้นบ้านอย่างละครชาตรีอันขึ้นชื่อของจังหวัดเพชรบุรี นำไป
สู่การรวบรวมสมาชิกในชุมชนตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่งถึงวัยอาวุโส
เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนภารกิจอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน
“ละครชาตรีเมืองเพชร” มีการตั้งกลุ่มเยาวชน “ลูกระนาด” ขึ้น ซึ่ง

ชื่อของกลุ่มอาสาสมัครหรือละครชาตรีคณะ “ลูกระนาด” นี้เป็นชื่อที่เกิดจากการระดมความคิดร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม มีความหมายถึง การรวมตัวกันของคนรุ่นลูกหลานหลายคนในชุมชนเพื่อสืบสานศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเปรียบเหมือนลูกระนาดที่เรียงต่อกันเป็นผืนเพื่อบรรเลงท่วงทำนองแห่งวัฒนธรรมไทย

เด็กและเยาวชนรุ่นแรกที่เข้าร่วมโครงการด้วยใจรักที่จะสืบสานศิลปการแสดงละครชาตรี มีจำนวนประมาณ ๕๐ คน มาฝึกหัดละครชาตรีในช่วงเย็นทุกวันหลังเลิกเรียน บางคนเข้าร่วมโครงการโดยที่ครอบครัวสนับสนุน บางคนครอบครัวไม่สนับสนุน แต่ก็ไม่ห้ามปรามเพราะเห็นว่าเป็นการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ขณะที่เยาวชนบางคนนั้นครอบครัวไม่สนับสนุนเนื่องด้วยเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวอาจทำให้เสียเวลาในการทบทวนการเรียนหรือช่วยครอบครัวประกอบอาชีพ แม้จะมีอุปสรรคด้านผู้ปกครองของเยาวชนอยู่บ้างในการอนุญาตให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรม แต่กลุ่มละครชาตรีคณะลูกระนาด ได้ใช้วิธีเข้าถึงและทำความเข้าใจกับครอบครัวถึงประโยชน์ที่จะเกิดกับเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ จนในที่สุดก็ได้รับการยอมรับจากครอบครัวของเด็กๆ เหล่านี้

ในช่วงเริ่มต้นของละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกระนาด ได้มีการประชาสัมพันธ์โครงการให้คนในชุมชนตำบล บางแก้ว อำเภอบ้านแหลมรับทราบ อีกทั้งได้ขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานในพื้นที่ อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี ในการช่วยประชาสัมพันธ์ให้เด็กและเยาวชนในชุมชนเข้าร่วมโครงการ แต่การรวบรวมสมาชิกในครั้งนั้นไม่ได้รับการตอบรับเท่าที่ควร จากนั้นจึงได้เข้าหารือกับผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธา ซึ่งในสมัยนั้นคือ ผู้อำนวยการสมจิตร ภูกลิ่นน้อย เมื่อผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาได้รับฟังวัตถุประสงค์และความสำคัญของโครงการ จึงให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ โดยให้ กลุ่มอาสาสมัครลูกระนาดเข้าไปแนะนำกิจกรรมให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาในชั่วโมงเรียน และอนุญาตให้ใช้พื้นที่ห้องกิจกรรมของโรงเรียนเป็นสถานที่ทำกิจกรรมหลังเลิกเรียน เมื่อมีสถานที่ทำกิจกรรมในโรงเรียนและได้ประชาสัมพันธ์ให้เด็กนักเรียนทราบอย่างทั่วถึง ทำให้มีเด็กนักเรียนสนใจสมัครเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมากตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖ แต่ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ - ๔ ซึ่งการรวบรวมสมาชิกในครั้งนี้ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

ละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกระนาดเริ่มต้นขึ้นอย่างงดงามในด้านการรวมกลุ่มเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ละครชาตรี แต่ทว่ากลับไม่ราบรื่นดังมาในด้านการงบประมาณหรือรายได้ เนื่องจากเป็นคณะละครชาตรีที่มีได้มุ่งหมายในเรื่อง ผลกำไรเชิงธุรกิจ แต่มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชนรักและหวงแหนในศิลปการแสดงพื้นบ้านละครชาตรี ดังนั้นการบริหารจัดการจึงมีได้คำนึงถึงงบประมาณเป็นหลัก ส่งผลให้การบริหารจัดการละครชาตรีกลุ่มเยาวชน ลูกระนาดเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง เรียนรู้ถูกผิดจากการลงมือทำโดยไม่มีกระบวนการทำงาน อย่างไรก็ตามต่อมาก็ได้มีความพยายามแสวงหาแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของคณะละคร โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรีส่วนหนึ่งแต่ไม่มากมายนัก เนื่องจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรีมีความรับผิดชอบในการดูแลคณะละครชาตรีทุกคณะในจังหวัดเพชรบุรีรวมถึงงานศิลปวัฒนธรรมแขนงอื่นจึงต้องจัดสรรงบประมาณให้ทั่วถึง นอกจากนี้ละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกระนาดยังได้รับคำแนะนำจากอาสาสมัครกลุ่มดินสอสี (Dinsorse Creative Group) ซึ่งเป็นกลุ่มอาสาสมัครหรือเอ็นจีโอ (NGO) ที่ทำงานด้านศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อเยาวชนและชุมชนมีที่

ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยอาสาสมัครกลุ่มดินสอสีได้ให้คำแนะนำในการหาแหล่งทุนในการจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนและให้คำแนะนำในเรื่องการทำกิจกรรมเพื่อสังคมให้แก่กลุ่มลูกระนาด จากคำแนะนำครั้งนั้นทำให้อาสาสมัครเยาวชนกลุ่มลูกระนาดได้ระดมความคิดและเริ่มต้นร่างโครงการขอรับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.) และหน่วยงานต่างๆ ซึ่งการระดมความคิดในครั้งนั้นถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งเนื่องจากโครงการของกลุ่มเยาวชนลูกระนาดได้รับการอนุมัติสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.) ได้รับงบประมาณเพื่อใช้ในการบริหารจัดการโครงการมาจำนวนหนึ่ง แม้จะไม่มากนัก แต่ก็ถือเป็นกำลังใจสำคัญและสามารถต่อลมหายใจให้กับละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกระนาดได้ดำเนินการต่อไป

การแสดงผลงานครั้งแรกของละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกระนาดได้รับเสียงตอบรับเป็นอย่างดี จึงทำให้สมาชิกในกลุ่มละครชาตรีคณะลูกระนาดมีกำลังใจมากขึ้น ภายหลังจากจัดแสดงในครั้งแรกกลุ่มเยาวชนลูกระนาดได้มีการประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน รับฟังจุดอ่อน จุดแข็ง ข้อดี ข้อเสีย ปัญหาและอุปสรรคเพื่อวางแผนทางแก้ไขร่วมกันสำหรับการจัดแสดงในครั้งต่อไป ซึ่งหลังจากนั้นกลุ่มเยาวชนลูกระนาดได้จัดแสดงละครชาตรีเยาวชนขึ้นอีกได้แก่ เรื่องสังข์ทองเรื่องไชยเชษฐา และละครชาตรีแนวร่วมสมัยที่ได้รับคำแนะนำและจัดกิจกรรมความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยกรุงเทพ เรื่อง เรยา ตามหาของดี เมื่อประมาณปี พ.ศ.๒๕๕๔ จากนั้นได้มีการทดลองทำละครชาตรีทั้งแนวโบราณและแนวร่วมสมัยพบว่า คนในชุมชนชอบดูละครชาตรีทั้งสองรูปแบบคือทั้งแบบโบราณและแบบร่วมสมัย เริ่มมีผู้ติดตามและมีฐานผู้ชมเพิ่มจำนวนขึ้น จึงเริ่มมีความคิดที่จะพัฒนาละครชาตรีพื้นบ้านต่อไป โดยพัฒนาจากละครชาตรีเพื่อความบันเทิงไปสู่ละครชาตรีเป็นสื่อสร้างสรรค์ชุมชน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องใหม่ที่คนในชุมชนส่วนมากยังขาดความเข้าใจ

ละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกระนาดก่อตั้งและทำงานร่วมกันโดยคน ๓ ช่วงวัย คือ ๑) กลุ่มผู้อาวุโสในชุมชน ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านด้านละครชาตรี อาทิ นายไพฑูรย์ จันทร์สุข นางบุญธรรม จันทร์สุข และนางสาวเบญจมา แก้วอินทร์ เป็นต้น ๒) กลุ่มผู้นำกลุ่มวัฒนธรรม ซึ่งกล่าวได้ว่ากลุ่มนี้เป็นกำลังหลักสำคัญในการขับเคลื่อนกลุ่มละครชาตรีคณะลูกระนาด โดยแบ่งเป็น ผู้นำกลุ่ม คือ นายอภิเชษฐ์ เทพศิริ ผู้ช่วยหลัก คือ นางสาวกรองเชิง เทพศิริ สมาชิกร่วมกลุ่ม คือ กลุ่มเพื่อนสนิทและคนในชุมชนที่ร่วมอุดมการณ์รักศิลปวัฒนธรรม และ ๓) กลุ่มเยาวชนในชุมชนที่มีใจรักศิลปวัฒนธรรม เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มละครชาตรีคณะลูกระนาดนี้ มีตั้งแต่อายุ ๕ ขวบไปจนถึง ๑๒ ปี ทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจและสนใจ

สถานภาพเครือข่ายวัฒนธรรมที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วยเครือข่ายทั้งภายในจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดอื่น ดังนี้

๑. วัดพลับพลาชัย ซึ่งมีการจัดสรรพื้นที่ในการสืบสานอนุรักษ์ละครชาตรีและหนังใหญ่โบราณ
๒. โรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธา ให้อนุเคราะห์พื้นที่ให้กลุ่มอาสาสมัครลูกระนาดเข้าไปแนะนำกิจกรรมให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาในชั่วโมงเรียน และอนุญาตให้ใช้พื้นที่ห้องกิจกรรมของโรงเรียนเป็นสถานที่ทำกิจกรรมหลังเลิกเรียน
๓. ละครชาตรีคณะพระหมสุวรรณ เป็นคณะละครชาตรีเก่าแก่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ได้มีส่วนร่วมในการฝึกหัดและถ่ายละครชาตรีให้แก่กลุ่มเยาวชน

๔. ละครชาตรีคณะเบญจาศิษย์ฉลองศรี ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มละครชาตรีเยาวชนลูกกระหนาดตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ในช่วงการฟื้นฟูกลุ่มลูกกระหนาดระยะที่ ๒

๕. ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุในตำบลบางแก้ว อำเภอ บ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีบทบาทสำคัญในการเป็นที่ปรึกษา การก่อตั้งกลุ่มเยาวชน

๖. กลุ่มเยาวชนลูกหว่า เป็นเครือข่ายเยาวชนด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบุรีเช่นเดียวกับละครชาตรีเยาวชนลูกกระหนาด มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันเพื่อทำงานอนุรักษ์ สืบสาน และถ่ายทอดให้เยาวชนในท้องถิ่นได้เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

๗. หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มเยาวชนลูกกระหนาดได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐของท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เพชรบุรี

กลุ่มเครือข่ายวัฒนธรรมในจังหวัดอื่นที่ให้การสนับสนุน ได้แก่

๑) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ให้ทุนสนับสนุนกลุ่มเยาวชนลูกกระหนาดในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ฟื้นฟูละครชาตรีเยาวชน โดยทุนที่ได้รับจาก สสส. ครั้งนั้น ทำให้กลุ่มเยาวชนลูกกระหนาดสามารถใช้ในการขับเคลื่อนดำเนินกิจกรรมต่างๆของกลุ่มโดยมีการวางแผนการใช้งบประมาณร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด นับเป็นทุนสนับสนุนก้อนใหญ่ก้อนแรก ที่นำมาสร้างกลุ่มลูกกระหนาดในจุดเริ่มต้นให้เติบโต

๒. สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.) มีบทบาทสำคัญในการการส่งเสริมและเป็นที่ปรึกษาให้กลุ่มเยาวชนลูกกระหนาดคิด พัฒนาการถ่ายทอดละครชาตรีจากเดิมเพียงในฐานะศิลปะเพื่อ ศิลปะ ผู้การทำงานสื่อสร้างสรรค์ในฐานะ “สื่อพื้นบ้าน ศิลปะเพื่อ ชุมชน”

๓. กลุ่มดินสอสี กลุ่มเยาวชนลูกกระหนาดได้รวมอยู่ในภาคี กลุ่มอาสาสมัครที่ทำงานเพื่อชุมชนและสังคมในรูปแบบกิจการที่ไม่หวังผลกำไร โดยได้รับปรึกษาจากกลุ่มดินสอสี

๔. สถาบันอาศรมศิลป์ บทบาทของสถาบันอาศรมศิลป์ที่มี ต่อกลุ่มเยาวชนลูกกระหนาด คือ การสร้างแรงบันดาลใจและให้ แนวทางเพื่อการพัฒนากระบวนการทำงานเพื่อสังคม ตลอดจนการทำหลักสูตรท้องถิ่นในรูปแบบตามอักษยาศัย

๕. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ได้ให้นักศึกษาจัดกิจกรรม บริการวิชาการที่บูรณาการกับการเรียนการสอน โดยการจัด โครงการละครชุมชนเป็นโครงการหนึ่งที่เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร ของภาควิชาศิลปะการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร กิจกรรมครั้งนี้กลุ่มเยาวชนลูกกระหนาดและกลุ่มผู้อาวุโสใน ชุมชนเข้าร่วมด้วย ทำให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมในเรื่องบทบาท หน้าที่ละครนอกเหนือจากศิลปะเพื่อความบันเทิง หากแต่เป็น ศิลปะเพื่อการเรียนรู้และสร้างสรรค์สังคม

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๐๗ คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๘ ส่วนใหญ่มีอายุ ๑๑ - ๒๐ ปี จำนวน ๑๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๖ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่า จำนวน ๑๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๒ ส่วนใหญ่เป็น

นักเรียน/นักศึกษา จำนวน ๑๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๖ และส่วนใหญ่อาศัยในพื้นที่ ๑๑ - ๒๐ ปี จำนวน ๑๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๓ ตามลำดับ

๒. การวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของชุมชนกับกลุ่มเยาวชนลูกกระหนาดในการอนุรักษ์สืบสาน ศิลปะการแสดงพื้นบ้านละครชาตรีเมืองเพชร พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบสาน ส่วน ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีค่าเฉลี่ยน้อย ที่สุด ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ ประชาชนในท้องถิ่นขาดความตระหนักในการอนุรักษ์สืบสานละครชาตรี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ไม่ได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ส่วนขาดความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

๒.๒ ชุมชนเห็นว่าละครชาตรีไม่มีความทันสมัย และความนิยมในปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ขาดการเข้าใจ เข้าถึง และเชื่อมโยงกับชุมชนเพื่อการทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของชุมชน ส่วนชุมชนคิดว่าการอนุรักษ์สืบสาน ละครชาตรีอาจทำให้เสียโอกาสในการปฏิบัติการประจำ/การงานประจำ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

๒.๓ ขาดผู้นำกลุ่มที่มีความสามารถในการ รมรงค์ให้เกิดการเผยแพร่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารจัดการของกลุ่มเยาวชนลูกกระหนาดดำเนินการโดยผู้นำ กลุ่มที่มีบทบาทหลักมากที่สุดเพียงคนเดียว จึงทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่ได้ทุกบทบาทหน้าที่ ดังนั้นหากมีบุคลากรมาช่วยงานเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดแคลนจะสามารถช่วยขับเคลื่อนการดำเนินการใน จุดที่เป็นอุปสรรคให้มีความเข้มแข็งขึ้นได้ รองลงมาคือ ขาดโอกาส ในการจัดกิจกรรม/การแสดงละครชาตรีเพื่อการอนุรักษ์สืบสานเผยแพร่ให้คนทั่วไปได้รู้จัก ส่วนการขาดความรู้ความเข้าใจใน กระบวนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ขาดความรู้ความเข้าใจใน เนื้อหา/ความรู้เกี่ยวกับละครชาตรีอย่างลึกซึ้งและขาดการสร้าง เครือข่ายชุมชนในท้องถิ่นเพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรม/การ แสดงมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดตามลำดับ

๓. สรุปผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สืบสานละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระหนาด

๓.๑ เพศที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการอนุรักษ์สืบสานละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระหนาดไม่แตกต่างกัน

๓.๒ อายุที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการอนุรักษ์สืบสานละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระหนาดแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ๒๑ - ๓๐ ปี มีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สืบสานละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระหนาดมากที่สุด รองลงมา คือ ๓๑ - ๔๐ ปี ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ๕๑ - ๖๐ ปีมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สืบสานละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระหนาด น้อยที่สุด ตามลำดับ

๓.๓ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สืบสานละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระหนาดแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ระดับการศึกษามัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า มีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สืบสานละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระหนาดมากที่สุด รองลงมา คือ ประถมศึกษา ส่วน กลุ่มตัวอย่างที่ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สืบสานละครชาตรีกลุ่มเยาวชนลูกกระหนาด น้อยที่สุด ตามลำดับ

๓.๔ อาชีพปัจจุบันที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สืบทอดละครชาตรีกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถไม่แตกต่างกัน

๓.๕ ระยะเวลาของการอาศัยในพื้นที่ หมู่ที่ ๖ บ้านนาบัว ต.บางแก้ว อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรีที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สืบทอดละครชาตรีกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถแตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยเป็นเวลาน้อยกว่า ๕ ปี มีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สืบทอดละครชาตรีกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถมากที่สุด รองลงมา คือ ๖ - ๑๐ ปี ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยเป็นเวลา ๑๑ - ๒๐ ปีมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์สืบทอดละครชาตรีกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถน้อยที่สุด ตามลำดับ

๔. สรุปผลการวิเคราะห์รูปแบบ ลักษณะและบทบาทของกลุ่มละครชาตรีคณะนุเคราะห์นาถในฐานะแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดงละครชาตรีในจังหวัดเพชรบุรี

๔.๑ ด้านรูปแบบ ละครชาตรีกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถ มีรูปแบบการรวมตัวกันจากสมัครใจของเยาวชนในพื้นที่ โดยมีผู้นำกลุ่มซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะประธานกลุ่มเยาวชนของจังหวัดเพชรบุรี รูปแบบการรวมตัวของกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถมีรูปแบบเป็นกลุ่มทางสังคมเพื่อสนองความต้องการของแต่ละบุคคลที่มีความสนใจ และคำนึงต่อกัน

๔.๒ ด้านลักษณะ การทำงานของกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถเป็นการทำงานศิลปะวัฒนธรรมโดยชุมชนเพื่อชุมชนโดยไม่หวังผลตอบแทน มีลักษณะคล้ายอาสาสมัครทางด้านวัฒนธรรมชุมชน มีผลประโยชน์ร่วมกันในเชิงอุดมคติ (Ideal Benefaction) คือ เป็นการรวมกลุ่มกันทำงานด้วยความสมัครใจที่จะเสียสละเพื่อทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่อชุมชนโดยไม่มีเงินค่าจ้างรางวัลหรือเงินเดือนตอบแทน แต่ความภาคภูมิใจที่ได้แสดงความสามารถในการช่วยเหลือชุมชนคือผลตอบแทนที่มีคุณค่าของกลุ่ม

๔.๓ ด้านบทบาท กลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถมีลักษณะการดำเนินงานที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้ดำรงคงอยู่ อีกทั้งการปรับพัฒนาให้ศิลปวัฒนธรรมเป็น "สื่อพื้นบ้าน" ที่มีบทบาทในการเผยแพร่ข่าวสารให้ความรู้แก่คนในชุมชน ดังนั้นบทบาทของกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถจะมีความแตกต่างจากกลุ่มคณะละครชาตรีที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการประกอบธุรกิจละครชาตรีพร้อมไปกับการอนุรักษ์ แต่กลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญคือการอนุรักษ์ละครชาตรีและยกระดับบทบาทของละครชาตรีให้เป็น "สื่อพื้นบ้าน" สำหรับการสื่อสารในชุมชน ด้วยเหตุดังกล่าวจึงสามารถกล่าวได้ว่าบทบาทของละครชาตรีกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถมีความสำคัญต่อชุมชนในบทบาทของ ๑) บทบาทในเชิงอนุรักษ์สืบทอดละครชาตรี ๒) บทบาทในเชิงสื่อวัฒนธรรมพื้นบ้าน และ ๓) บทบาทในการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านละครชาตรี

๕. สรุปผลการวิเคราะห์กลุ่มละครชาตรีคณะนุเคราะห์นาถในด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านละครชาตรีไปสู่ประชาชน พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบทอด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ ส่วนการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๕.๑ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า มีส่วนร่วมในการวางแผน/วางกลยุทธ์ในการบริหารจัดการของกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการของกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถ ส่วนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ละครชาตรีของกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถ มี

ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

๕.๒ ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบทอด พบว่า มีส่วนร่วมในการบริจาคเงิน / อุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถเพื่อการอนุรักษ์ละครชาตรี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ มีส่วนร่วมโดยการชมการแสดงละครชาตรีของกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถเพื่อการอนุรักษ์สืบทอดละครชาตรี ส่วนมีส่วนร่วมในการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับลูกหลานหรือญาติพี่น้องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ละครชาตรีโดยกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

๕.๓ ด้านการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ พบว่า มีส่วนร่วมกับกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถในการรวบรวมความรู้เกี่ยวกับละครชาตรีเผยแพร่สู่สาธารณชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ มีส่วนร่วมกับกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถในการเป็นวิทยากรหรือผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับละครชาตรีเพื่อการอนุรักษ์สืบทอด ส่วนมีส่วนร่วมกับกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่กิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ละครชาตรี มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

๖. สรุปผลการวิเคราะห์บทบาทของกลุ่มละครชาตรีคณะนุเคราะห์นาถในด้านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านศิลปะการแสดงละครชาตรีในจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถวิเคราะห์ในเรื่องกระบวนการ โดยกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นเกณฑ์ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๒ ขั้นตอน คือ

๖.๑ จุดมุ่งหมายในการถ่ายทอด

๑) เพื่อต้องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านการแสดงละครชาตรีอันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของจังหวัดเพชรบุรีให้คงอยู่

๒) เพื่อสร้างความตระหนักให้เยาวชนเห็นคุณค่าความสำคัญในการสืบสานการแสดงละครชาตรีเมืองเพชร

๓) เพื่อพัฒนาละครชาตรีให้เป็นสื่อพื้นบ้านที่สามารถใช้สื่อสารสร้างความเปลี่ยนแปลงกับชุมชน และเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อให้เยาวชนห่างไกลอบายมุข ส่งเสริมสุขภาพชุมชน

๖.๒ วิธีการถ่ายทอด

๑) ถ่ายทอดโดยศิลปินละครชาตรีอาวุโส ละครชาตรีกลุ่มเยาวชนนุเคราะห์นาถเรียนรู้ทักษะและฝึกปฏิบัติความรู้เรื่องละครชาตรีจากศิลปินอาวุโสที่อุทิศตนเข้าร่วมกลุ่มโดยมิได้หวังค่าตอบแทน

๒) ถ่ายทอดจากผู้นำกลุ่ม ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ช่วยในการถ่ายทอดทักษะที่ร่ำพื้นฐาน และดูแลการฝึกซ้อมการแสดงละครชาตรีของกลุ่มเยาวชน

๓) ส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์จริง นอกจากเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติละครชาตรีแล้ว ผู้นำกลุ่มยังจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความสนใจใคร่เรียนรู้ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้เยาวชนในกลุ่มฯ ได้แสดงละครเวทีสู่สาธารณชนเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนเกิดประสบการณ์จริง

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

จากการศึกษาภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านกับ

บทบาทการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษา การอนุรักษ์สืบทอดละครชาตรีเมืองเพชร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๑.๑ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีแนวทางการอนุรักษ์ส่งเสริมและเผยแพร่ละครชาตรีของ จังหวัดเพชรบุรี อาทิ การพื้นที่ให้ละครชาตรีได้มีโอกาสแสดงในงานเทศกาลประจำปีต่างๆของจังหวัด

๑.๒ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรให้การสนับสนุนในด้านการเผยแพร่ การจัดการความรู้หรือ ถ่ายทอดความรู้ อาทิ ส่งเสริมให้เกิดการศึกษาค้นคว้า วิจัย และเผยแพร่งานวิชาการด้านศิลปะการแสดงละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี ในทุกมิติ เป็นต้น

๑.๓ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีแนวทางในการอนุรักษ์ส่งเสริมและเผยแพร่การแสดงละครชาตรีจังหวัดเพชรบุรี ทั้งแนวทางการเก็บรักษาของเดิมไว้เป็นแม่บท การปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับ ยุคสมัย แต่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้เหมือนเดิมและการสร้างชิ้นใหม่

๑.๔ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรส่งเสริมเยาวชนที่มีความสนใจหรือมีความถนัดให้มีพื้นที่เรียนรู้ ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน อาทิ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทั้งระบบ การศึกษาในโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเชิญปราชญ์ชาวบ้านหรือครูละครชาตรีเข้าไปมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้

๑.๕ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือดูแลปราชญ์พื้นบ้านหรือครูละครชาตรี อาทิ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการส่งเสริมการวิจัยมรดกพื้นบ้าน จัดมหกรรมมรดกพระดับชาติหรือระดับภูมิภาค จัดกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือศิลปินที่เดือดร้อนให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ศิลปินมรดกพื้นบ้านที่ยังคงอยู่ในปัจจุบัน

๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านกับบทบาทการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษา การอนุรักษ์สืบทอดละครชาตรีเมืองเพชร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังต่อไปนี้

๒.๑ การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการในการหารูปแบบ แนวทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษา การอนุรักษ์สืบทอดละครชาตรี ควรเป็นการศึกษาที่เป็นโครงการระยะยาว เพื่อให้ได้รูปแบบ ภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านกับที่เหมาะสม

๒.๒ ควรมีการสนับสนุนให้เกิดการศึกษาผลกระทบที่เกิดจากทางมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษาการอนุรักษ์สืบทอดละครชาตรี เพื่อนำมาเป็นบทเรียนในการวางภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านในอนาคตต่อไป

๒.๓ ควรวิจัยการอนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาละครชาตรีของพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเป็นการเปรียบเทียบว่ารูปแบบภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านกับบทบาทการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถนำไปใช้กับพื้นที่อื่นได้หรือไม่

เอกสารอ้างอิง

Apichet Tepkiri. (2014, April 20th). Interviewed by Rawiwan Wanwichai at Wat Plubplachai, No. 106, Damnernkasem Road, Khlong Krachaeng Subdistrict, Moeng District, Phetchaburi.

Apichet Tepkiri. (2014, November 23rd). Interviewed by

Rawiwan Wanwichai at Wat Rat Sattha, Moo 6, Ban Ba Bua Village, Bang Kaew Subdistrict, Ban Lam District, Phetchaburi.

Aree Thawornset. (2003). Folklore. Bangkok: Pattanasuksa.

Jeerawhan Srinoosood. (2009). Nora Performing Arts: Social Capital for Restoring Community's Power, of Barn Kor Pradoo, Moo 2, Thamadua Subdistrict, Bangkaew District of Phatthalung. A thesis for Master of Science Program in Community Development, Faculty of Social Administration, Thammasat University.

Jhanthima Saengjaroen. (1996). Moeng Petch's Lakhon Chartri. A thesis for Master of Science and Applied Arts Program in Thai Dance. Bangkok: Graduate School, Chulalongkorn University.

Pratchaya Waesaratch. (1994). Research Report on People's Participation with Rural Area Development Activity. Bangkok: Thai Khadi Research Institute, Thammasat University.

Piyawadee Markpa and Pruet Suppaset Siri. (2015). Developing Forms of Thai Performing Arts for Cultural Tourism. Institute of Culture and Arts Journal: Vol 17, No 1, July – December 2015. Page 29 – 37.

Suwimol Wongwanit. (2005). Evaluation Research on Demand and Necessity. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Tippaya Panyawattashilo. (1994). Folk Game of Phetchaburi. Phetchaburi: Department of Performing Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thawarawadi University Phetchaburi Teachers College.